

Beitebruksplan i kommunal planlegging

Webinar 30. mai 2023

Toril Austvik

Statsforvalteren i Nordland

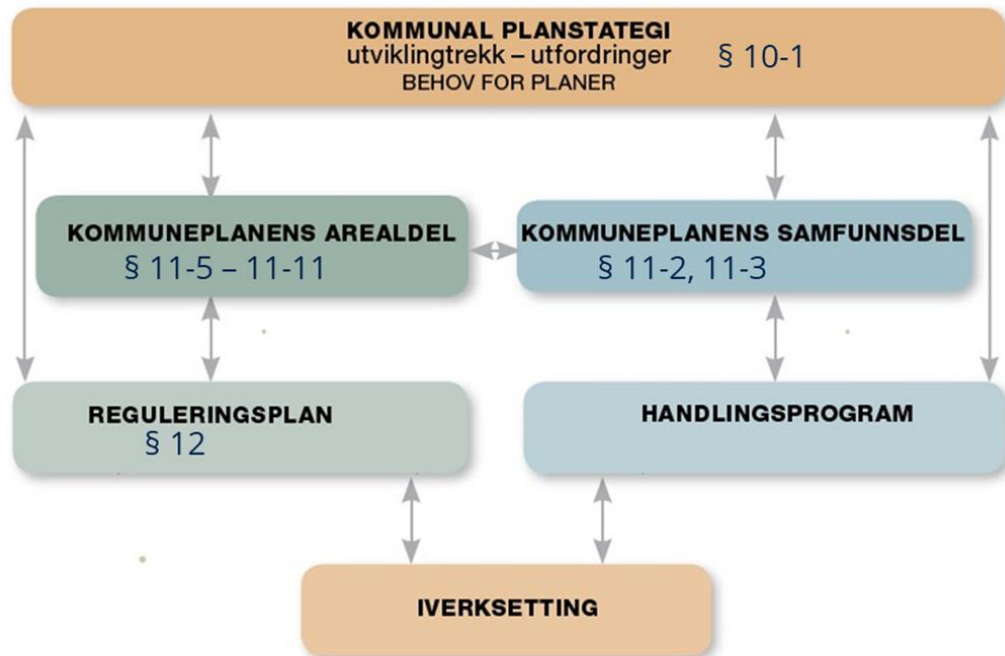
*Nordlaanten Staatehaaltoje
Nordlánda Stáhtaháldadiddje*

— virker til Nordlands beste

Kommunal planlegging

- Alle kommuner skal ha kommuneplan
  - Samfunnsdel med handlingsdel
  - Arealdel
- Kommunen i sin planlegging skal ivareta kommunale, regionale og nasjonale mål, interesser og oppgaver
- All kommunal planlegging skal legge statlige og regionale pålegg og retningslinjer til grunn
- Kommunestyret har ansvaret for utarbeidelsen
- Kommestyret skal vedta både planstrategi, kommuneplaner og reguleringsplaner

Arealstrategier i samfunnsdelen

Foto: Toril Austvik

- Gjør at arealplanen blir bedre tilpasset samfunnets behov og utfordringer
- Bindeledd mellom samfunnsdelen og arealdelen
- Viser hvilke konsekvenser målene i samfunnsdelen har for arealforvaltningen i kommunen
- Bør være langsiktige og bidra til å realisere FN's 17 bærekraftsmål
- Et godt verktøy for å sikre ressursgrunnlaget for landbruksnæringene (jordbruk, skogbruk og reindrift) i kommunen

Kunnskapsgrunnlaget

Foto: Toril Austvik

- Utgangspunkt for all kommunal planlegging
  - Skogbruk
  - Jordbruk
  - Beitenæringer/reindrift
- Viktig at ulike fagavdelinger bidrar
- Må oppdateres jevnlig

Arealregnskap

En oversikt over hvor mye areal kommunen har, hvor mye areal som er bebygd / kan bebygges, gir mulighet for ei arealforvaltning ut fra reelle behov vurdert opp mot for eksempel hensynet til landbruket i kommunen.

Eks:

- Boligtomter, eks nybygg siste 5 år, antall ledige, fremtidig behov
- Næringsarealer, ledige, forventet behov, krav til beliggenhet
- Fritidsboliger, eks nybygg siste 5 år, antall ledige, fremtidig behov
- Nausttomter
- Viktige sammenhengende områder for jord- og skogbruk, beitebruk, reindrift, friluftsliv

Kommuneplanens arealdel

- Kommunen skal ha en arealplan for hele kommunen
- Planen skal vise sammenhengen mellom framtidig samfunnsutvikling og arealbruk
- Skal angi hovedtrekkene i arealdisponeringen
- Den skal omfatte:
  - Plankart
  - Bestemmelser
  - Planbeskrivelse
- Alternativurderinger
- Hensynsoner

Foto: Toril Austvik

Landbruk-, natur- og friluftsmål samt reindrift (LNFR)

- a) Areal for nødvendige tiltak for landbruk og reindrift og gårdstilknyttet næringsvirksomhet basert på gården ressurser
- b) Areal for spredt bolig-, fritids- og næringsbebyggelse
  - Landbruk og reindrift kan bygge i tråd med LNFR uten byggesøknad
  - Kommuneplanens areadel kan gi bestemmelser om
    - Omfang, lokalisering og utforming av bygninger og anlegg til landbruk og reindrift
    - Tillate spredt bolig-, fritids- og næringsbebyggelse, presise planbestemmelser
    - Tillate nødvendige bygninger og anlegg for landbruk og reindrift i 100-metersbeltet langs sjøen
    - Forbud mot bygge- og anleggstiltak inntil 100 meter langs vassdrag

Bærekraftig landbruk i Norge – og Nordland

- Vi driver jordbruk opp mot grensene for det mulige, med lite innmark og mye utmark
- Vi har færre alternativer enn land med mindre klimatiske begrensninger
- Vi har tilpasset produksjonssystemer til lokale muligheter
- Vi har alle forutsetninger for å balansere miljømessig, økonomisk og sosial bærekraft på helhetlig vis

Nye utfordringer i utmarka vår

- Beitebruken i utmarka er i endring
  - Strukturendringer med færre og større bruk
  - Færre beitebrukere
    - Mange slutter, mange flytter – er lite bevist på rettigheter og plikter
    - Vanskeligheter med organisering
  - Nye dyreslag og nye driftsformer
  - Lowerk og rettighetsforhold gjenspeiler ikke dagens bruk
  - Resultat av endret bruk:
    - Gjengroing av beiter og verditap
    - Gjerder som forfaller
- Økte konflikter med «annen bruk» (ikke minst fritidsbruk)
- Rowilt

Foto: Toril Austvik

Formål – hvorfor lage beitebruksplan?

- Dokumentere omfang og verdi av beitebruken
- Kartfeste
- Synliggjør arealinteresser og konflikter
- Verktøy for kommunen i planarbeid og behandling av tiltak i beiteområder
- Beredskapsmessige hensyn
- Klargjøre beiterettigheter og gjerdeplikter

- *«Beitebruksplanen er en systematisert presentasjon av beitearealene i kommunen og bruken av disse arealene til beiting med husdyr.» Norsk Sau og Geit*

Ulike plantyper

- Ikke lovfestet krav om beitebruksplan
  - Men svært mange lover omhandler temaet i ulike grad
    - Beiteloven, gjerdeloven, reindriftsloven
    - + mange andre

Flere varianter:

- Plan utarbeidet av ett/flere beitelag, uten kommunal forankring
- Del av kommunens landbruksplan
- Temaplan for beitebruk, politisk vedtatt, ikke utarbeidet etter kravene i pbl
- Egen temaplan/kommunedelplan utarbeidet etter plan- og bygningsloven
- Som en del av kommuneplanens arealdel

Initiativ og utarbeidelse

Foto: Toril Austvik

- Initiativet kan komme fra flere. Grunneiere, beiterettshavere/beitelag, kommune/landbrukskontor
  - Hvis plan etter kravene i pbl; tidlig involvering fra kommunen fordi kommunestyret skal fastsette planprogrammet, jf. pbl. § 11-13 andre ledd
- Temaplan etter pbl har lovbestemte krav til prosess m.m.
  - Planprogram, høring og offentlig ettersyn, medvirkning
  - Best politisk forankring i kommunen

Innholdsmessige krav

Foto: Toril Austvik

- Ingen lovbestemte krav til innhold
- Speile formålet med planen
- Bør inneholde:
  - Omfanget av beitebruken
  - Betydningen for næringa, sysselsetting, bosetting, kulturlandskap, økonomiske verdier
  - Kartfestet/beskrivelse av beiteområdene, ev. med gradering av viktighet/potensiale

Oppsummert

- Nedbygging, omdisponering og endret bruk har gjort at mye av arealene for primærnæringene er tapt
- Klimaendringer og andre hendelser globalt gjør at vi bør bli mer selvforsynt med mat
- Alle kommuner – også i Nordland må ta ansvar
- Når viktige beitearealer foreslås omdisponert så er det viktig med vurdering av konsekvenser og alternativvurdering
- Beitebruksplaner er et godt kunnskapsgrunnlag både for administrasjonen og for politikerne
- God medvirkning fra beitebrukerne er viktig
- Viktig at planen er politisk forankret
- Vær på, følg med, sørg for et godt kunnskapsgrunnlag i planprosessene